

**BOSHLANG'ICH SINFLAR O'QUVCHILARIDA MATEMATIKA
FANINI O'QITISHDA QO'LLANILADIGAN KOMPETENSIYALAR VA
PEDAGOGIK VOSITALAR HAMDA ULARNING IMKONIYATLARI**

Xudoyberdiyeva Sayyora Abdimumin qizi

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti 2-kurs magistri

Email: abdimuminqizis@gmail.com

Buzrukov. T.O

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti Tabiiy

fanlar kafedrasini dots, v.b pedagogika fanlari

bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Email: buzrukovtulqin5@gmail.com

Annotatsiya: To'garak mashg'ulotlari sinfdan va maktabdan tashqari ishlarning asosiy turlaridan biri bo'lib matematik to'garaklarining o'rni va rolini ko'rsatib berish.

Kalit so'zlar: matematik savodxonlik, to'garak, kompetensiya, sinfdan tashqari.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida matematik kompetensiyani rivojlantirish, ularning o'qish, mulohaza qilish, amaliy masalalarni hal qilish, shuningdek, mantiqiy fikrlash va ijodiy yondashuvlarini shakllantirishga yordam beradigan metod va vositalarni qo'llashni talab etadi. O'quvchilarga matematik tushunchalarni tushunishda va ulardan amalda foydalanishda turli pedagogik metod va vositalar samarali bo'lib, ta'lim jarayonini yanada qiziqarli va foydali qiladi. Quyida boshlang'ich sinfdan matematik kompetensiyani rivojlantirish uchun qo'llaniladigan asosiy metodlar va vositalar keltirilgan:

1. Faol o'qitish metodlari

Faol o'qitish metodlari o'quvchilarni ta'lim jarayonida faollikka chaqiradi, ularning mustaqil fikrlashini, ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi. Bu metodlar o'quvchilarning o'z bilimlarini amalda qo'llash, matematik masalalarni yechishda yangi yondashuvlarni izlashga imkon beradi.

Muammoli ta'lim: O'quvchilarga real hayotdagi muammolarni yechish vazifalari beriladi. Bu orqali o'quvchilar turli matematik amallarni qo'llashni o'rganadilar va ijodiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantiradilar. Masalan, o'quvchilar kundalik hayotdagi masalalarni yechishda qo'llash mumkin bo'lgan matematik bilimlarga ega bo'ladilar.

Proyekt asosidagi ta'lim: O'quvchilar jamoa bo'lib, katta loyihalar ustida ishlaydi. Bu usul o'quvchilarga matematik bilimlarni real hayotdagi muammolarni hal qilishda qanday qo'llashni o'rgatadi. Shuningdek, guruhlarda ishlash o'quvchilarni kommunikativ ko'nikmalarga ham o'rgatadi.

Interaktiv ta'lim: O'quvchilar o'rtasidagi savol-javoblar, muhokamalar va turli interaktiv mashg'ulotlar orqali o'quvchilarning matematik tushunchalarni yaxshiroq tushunishlari va mustahkamlashlariga yordam beradi. Masalan, o'quvchilar bir-birlariga matematik masalalarni tushuntirish orqali bilimlarini oshiradilar.

2. Ko'rgazmali metodlar

Ko'rgazmali metodlar o'quvchilarga matematik tushunchalarni vizual tarzda tushuntirishga imkon beradi. Bu metod o'quvchilarga matematik masalalarni yechish jarayonini va matematik formulalarni yanada aniqroq anglashlariga yordam beradi.

Diagrammalar, jadvallar va grafiklar: Matematik formulalarni, amallarni va natijalarni diagrammalar va grafiklar yordamida ko'rsatish o'quvchilarga matematik tushunchalarni tushunishga yordam beradi. Masalan, raqamlar va formulalar yordamida masalalarni ko'rsatsangiz, o'quvchilar tushunishlari osonlashadi.

Geometrik modellar: Geometrik shakllar, masalan, to'rtburchaklar, aylantirilgan shakllar yoki uchburchaklar yordamida o'quvchilarga matematik tushunchalar aniqroq ko'rsatiladi.

Texnologik vositalar: Kompyuter dasturlari, interaktiv ta'lim platformalari va onlayn ilovalar matematik ta'limni samarali va qiziqarli qilishga yordam beradi. Matematik simulyatorlar va ilovalar orqali o'quvchilar turli masalalarni tezda hal qilishni o'rganishlari mumkin.

3. O'yin asosidagi ta'lim

O'yin asosidagi ta'lim o'quvchilarda matematik bilimlarni o'rgatishda eng samarali va qiziqarli usullardan biridir. Bu metod orqali o'quvchilar matematik masalalarni yechishda ijodiy yondashuvni rivojlantiradilar va bilimlarini amalda qo'llashadi.

Matematik o'yinlar: Masalan, "Sonlar o'yini", "Geometrik shakllar o'yini" yoki "Masalalar yechish o'yini" kabi interaktiv o'yinlar orqali o'quvchilar matematik bilimlarni o'rganadilar. Bu o'yinlar o'quvchilarning diqqatini jalb qiladi va o'qish jarayonini qiziqarli qiladi.

Gamifikatsiya: Ta'lim jarayoniga o'yin elementlarini kiritish, masalan, ballar tizimi, raqobat, sovrinlar va boshqa motivatsion vositalar orqali o'quvchilarga o'rganishni qiziqarli va foydali qilish. Bu o'quvchilarning motivatsiyasini oshiradi.

4. Guruhli ishlash

Guruhli ishlash metodlari o'quvchilarga matematik bilimlarni o'rganish jarayonida bir-biriga yordam berishga imkon beradi. Bu metod o'quvchilarni jamoada ishlashga, o'zaro fikr almashishga va matematik masalalarni hamkorlikda yechishga undaydi.

Guruhli masalalarni yechish: O'quvchilarni guruhlariga ajratib, ularga turli matematik masalalarni birgalikda yechish vazifasi beriladi. Bu orqali o'quvchilar o'zaro bilim almashishadi va masalalarni birgalikda yechishga o'rgadilar.

Tengdoshlardan o'rganish: O'quvchilarga o'zaro o'rganish imkonini berish, masalan, har bir o'quvchi boshqa o'quvchiga masalalarni tushuntiradi. Bu usul o'quvchilarga o'z bilimlarini mustahkamlashga yordam beradi.

5. Differensial yondashuv

Boshlang'ich sinfda har bir o'quvchining o'rganish tezligi va darajasi farq qiladi. Shuning uchun o'quvchilarga individual yondashuvni qo'llash juda muhim. Differensial yondashuv o'quvchilarning o'rganish tezligiga moslashgan, maxsus mashqlar va topshiriqlarni taqdim etish orqali ularning matematik kompetensiyasini rivojlantirishga yordam beradi.

Shunday qilib boshlang'ich sinf o'quvchilarida matematik savodxonlik kompetensiyasini shakllantirish darsdan tashqari mashg'ulotlarga xam bog'liq ekan.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Magistratura to'g'risida Nizom. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining Magistratura to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqidagi 2015 yil 2 martdagi 36-son qarori.
2. Buzrukov T.O. "Umumiy o'rta ta'lim maktab o'quvchilarida fizikadan masalalar yechish asosida fanga oid kompetensiyalarni shakllantirish" Ped. fan. fals. d-ri (Pfd) ... dis. – Termiz: TerDu, 2023. – 130 b.
3. Зейер Э.Ф. Ключевые квалификации и компетенции в личностно-ориентированном профессиональном образовании. Образование и наука, 2000. - № 3(5). – С. 90-102.